

LUND UNIVERSITY

Review of Owe Ronström, "Kulturarvspolitik" (Stockholm 2008).

Wienberg, Jes

Published in:
Fornvännen

2009

Document Version:
Förlagets slutgiltiga version

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Wienberg, J. (2009). Review of Owe Ronström, "Kulturarvspolitik" (Stockholm 2008). *Fornvännen*, (1), 76-77.

Total number of authors:

1

General rights

Unless other specific re-use rights are stated the following general rights apply:

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Read more about Creative commons licenses: <https://creativecommons.org/licenses/>

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

LUND UNIVERSITY

PO Box 117
221 00 Lund
+46 46-222 00 00

Owe Ronström, *Kulturarvspolitik. Visby. Från sliten småstad till medeltidsikon*. Stockholm 2008. 318 s. ISBN 978-91-7331-112-0.

Hvert år øges antallet af monumenter, pladser eller miljøer, som optages på Unescos liste over Verdensarv. Hvor fortegnelsen tilbage i 1978 omfattede 12 Verdensarv i 7 lande, findes nu 878 i 145 lande (oversigt november 2008). Verdensarv repræsenterer det enestående og universelle, som bør bevares for al fremtid på vegne af hele menneskeheden. Og Verdensarv kan være kulturarv, naturarv eller en kombination heraf.

Købstaden og hansestaden Visby på Gotland er velkendt for sin middelalderlige bebyggelse med den velbevarede bymur, de mange pakhuse og kirkeruiner. Her flokkes turister hver sommer, ikke mindst under »Medeltidsveckan», altså ugen, hvor den indre by siden 1984 er blevet forvandlet til en fortrollet middelalderzone anno 1361.

Hansestaden Visby blev godkendt som Verdensarv i 1995 efter en relativ kort startbane. Idéen om, at Visby burde blive Verdensarv, dukkede op engang 1991–92, og ansøgningen blev indsendt i 1994. Visby blev Sveriges sjette Verdensarv på en national liste, som nu omfatter 14 navne.

Den gotlandske etnolog og folklorist Owe Ronström ledte i 1999–2007 et forskningsprojekt ved Höghskolan på Gotland omkring »Kulturarvspolitik», altså omkring forholdet mellem begreberne kultur, arv og politik. Bogen med samme titel er Ronströms afsluttende bidrag til projektet. Den indledes med et forord. Derefter følger 11 unummererede hovedkapitler: 1) »Inledning. Från Wien till Visby»; 2) »Fotosafari i Hansestaden»; 3) »Världsarvshistorier»; 4) »Självklarheter?»; 5) »När Visby blev världsarv»; 6) »Öar och den mytiska geografin»; 7) »Kulturarvskonsekvenser»; 8) »Kulturarv»; 9) »Mindscapes»; 10) »Berättelser om kulturarv»; og 11) »Fyra funderingar och en final». Bogen afsluttes med noter, litteratur og andre kilder. Og *Kulturarvspolitik* er illustreret med 60 billeder, mest fotografier, hvor der imidlertid savnes oplysninger om tidspunkt og navn på fotografen.

Bogens kapitler veksler mellem det globale og det lokale, mellem fremvæksten af bevaring,

kulturarv og Verdensarv og så det meget konkrete, der sker i og udenfor bymuren i Visby, mellem abstrakte begreber og forklaringer og så forandringerne i gadebilledet. Ronströms erklærede hensigt er – med udgangspunkt i Visbys forvandling til Verdensarv – at belyse, hvorfor så meget bevares, hvorfor det er vigtigt at bevare, hvordan det sker, og hvilke konsekvenser bevaringen får. Ronström vil sætte spørgsmål ved det selvklares i at bevare, og at Visby blev Verdensarv i princip uden diskussion eller modstand.

Bogen må roses for sine ambitioner om at problematisere kulturarv og Verdensarv. Ronström kender Visby, og bogen er krydret med små og store iagttagelser om byens udvikling de seneste årtier. Han har således et godt øje for, hvordan detaljer som skilte forandres for at passe til visionen om den middelalderlige hansestad. Og flere gange bemærkes, at bevaring i sig selv betyder radikal forandring.

Forudsætningerne og bestræbelserne for, at Visby skulle blive en Verdensarv, behandles overbevisende. En lille gruppe af antikvariske eksperter havde de rette positioner og kontakter for at kunne føre sagen med succes. I spidsen stod daværende länsantikvarie, forfatter og fotograf Marita Jonsson, som også havde taget initiativ til »Medeltidsveckan». Jonssons egen beskrivelse af forløbet refereres og kommenteres. Ronström mener dog, at Visby var blevet en Verdensarv uanset disse personer. Verdensarv lå simpelthen i tiden.

Ronström er kritisk: Verdensarven blev gennemført af folk, der overvejende kom udefra, og som kunne spejle sig i det urbane, ikke i den traditionelle gotlandske bondeidentitet. Og Verdensarven skulle være et eksempel på, at kontrollen med byen overføres fra borgerne selv til eksperter eller »smagsdommere», som det nu ofte kaldes i Danmark.

Undervejs i *Kulturarvspolitik* vendes og drejes spørgsmålene, og mange tanker vækkes om Verdensarv som et globalt varemærke, der let skulle kunne overføres til andre pladser. Forskningsprojektets emne og foreliggende bog er således både relevante og interessante. Ros!

Men trods bedyrelsen om det modsatte så høres en tone gennem hele bogen af nostalgi, en

tone af vemod over den forsvundne barndommens by. Ronström er opvokset i Visby og er vendt tilbage til en forvandlet by, genkendelig, men ak forandret. For forvandlingen synes ikke til det bedre. Forandringen knyttes til etableringen af Visby som et middelalderikon og Verdensarv.

Begrebet »gentrificering» nævnes et par gange, men uden at egentlig anvendes som et analytisk redskab. Gentrificering betyder forbedring af en bydels status ved sanering og indflytning af nye beboere med højere indkomster. At Visby er blevet forandret gennem de senere årtier er utvivlsomt et faktum. Og at gentrificering kan blive en utilsigtet konsekvens af udnævnelsen til Verdensarv, er blevet iagttaget også på andre lokaliteter, eksempelvis ved Ironbridge i England. Men en udvikling med højere huspriser, udskiftning af beboere og »caffe-latteficering» kan påvises i mange andre miljøer, uden at disse er i nærheden af en status som Verdensarv, som i Nöden i Lund og Vesterbro i København. Så hvor meget af forandringen af Visby handler egentlig om middelalder og Verdensarv, og hvor meget er en almen tendens i tiden, der tilfældigvis sammenfalder med Ronströms egen livsbane? Her efterlader bogen en skepsis over for projektets præmisser.

Ronström citerer, refererer og henviser til navn efter navn på den akademiske himmel: Barth, Bauman, Benjamin, Bourdieu, Chomsky, Foucault, Geertz, Giddens, Heidegger, Hobsbawm, Koeselleck, Kuhn, Lévi-Strauss, Lowenthal, Marx, Nora... Alle de og mange flere er med i båden som autoriteter, der har sagt eller skrevet dette eller hint. Vigtige for bogens diskussion er også artikler eller bøger af Anne Eriksen, John Gillis, Barbara Kirshenblatt-Gimblett, Barbro Klein og Sarah Titchen. På denne måde belyses Visby som Verdensarv unægtelig fra talrige vinkler, men de egne iagttagelser og erfaringer risikerer at drukne i, hvad alle andre måtte have tænkt eller skrevet. Tilsigtet eller utilsigtet bliver det vanskeligt at afgøre, hvad Ronström selv mener.

De mange sideordnede autoriteter med deres synspunkter står i vejen for Ronströms undersøgelse af Verdensarven Visby. I stedet for at importere meninger fra internationale og natio-

nale autoriteter, havde det været spændende at se, hvad netop hans egne erfaringer og iagttagelser fra Visby kunne bidrage med til den almene og teoretiske diskussion. Altså ikke bare import af teori, men også lidt eksport i retur.

Måske fordi autoriteterne og meningene er så mange, forliser Kulturarvspolitik, når det kommer til at skulle besvare spørgsmålene om hvorfor så megen bevaring og hvorfor så vigtigt. Flere beslægtede forklaringer præsenteres. Siden skriver Ronström, citat, »Vad ska man tro? Är förklaringarna riktiga, sanna? Tja, vem vet?» (s. 273). Og umiddelbart derefter, at han har »svårt för» og det »känns fel» (s. 274) med den udbredte forklaring, som han kalder »ledstångsteori», altså at der skulle findes et social-psykologisk behov for historie og kulturarv som en reaktion på forandringer i samfundet. Følelser og intuition i stedet for analyse og argumenter. Forklaringerne opfattes som metafysiske fortællinger eller som netop folkløse. Sådan kan de selvfølgelig opfattes, lige som såvel følelserne som intuitionen kan vise vej, men som svar – efter en undersøgelse over flere år og flere hundrede sider – ligner det med et par metaforer en hastig tilkaldt redningsbåd eller en nødudgang.

Det etnologiske blik på Visbys forandring synes frugtbart det meste af vejen, men når forklaringer i postmoderne stil forvandles til metafysik og sideordnede fortællinger, så står perspektivet i vejen for svar på de spørgsmål, som faktisk formuleres. Da havde det været mere konsekvent, ikke at spørge til hvorfor så megen bevaring eller hvorfor så vigtigt, men at formulere andre spørgsmål, som kunne besvares med det valgte perspektiv.

Jes Wienberg

Institutionen för Arkeologi och Antikens historia

Lunds Universitet

Box 117

SE-221 00 Lund

Jes.Wienberg@ark.lu.se